

EMLÉKEZTETŐ

Az OKA nyolcadik üléséről (2007. június 26., GKM tanácsterme)

Napirend előtt

- **Fazekas Károly**, a kerekasztal elnöke köszöntötte a kerekasztal tagjait és az állandó meghívottakat.
- **Az elnök ismertette a napirendet:** a mai téma a **kisiskoláskori fejlesztés**; felkért előadó **Nagy József** betegség miatt nem tudja megtartani referátumát, az általa elkészített anyagot **Csapó Benő adja elő**; felkért hozzászóló **Brassói Sándor**, aki 15 percben reflektálhat az elhangzottakra; ezt követi a vita.
- A napirendet a tagok egyhangúan elfogadták.
- Az elnök felkéri Csapó Benőt az előadás megtartására.

Nagy József előadása Csapó Benő tolmácsolásában:

A kisiskoláskorú gyerekek fejlesztése terén a jelenlegi magyar helyzetben a **fáziskülönbségek problémája** tűnik az egyik legsúlyosabbnak. Az azonos korú gyerekek nagyon különböző szintjein lehetnek az ún. normális fejlődési pályának, vagyis például az iskolakezdéskor nagyon eltérő fejlettségi szinten állhatnak az azonos korcsoportba tartozó gyerekek.

Az ún. normális fejlődési pályát, a kognitív fejlődés modelljét **három nagy pszichológiai paradigma** próbálja meg leírni: a pszichometriai paradigma (Carol), a fejlődésemélet (Piaget) és a kognitív pszichológia. A fejlesztő munka során érdemes a három megközelítés szintézisét alkalmazni.

A fáziskésés problémáját az első két fejlődésmódel alapján lehet a legkönnyebben értelmezni és kezelni. Mérésekkel megállapították, hogy az iskolába kerüléskor a gyerekek közötti különbségek kb. plusz-mínusz 2,5 évre tehetők. Ha elfogadjuk azt, hogy az iskola minden gyerekre ugyanúgy hat (Carol és Blum univerzalisztikus oktatásmódelje), akkor az várható, hogy ezek a különbségek 16 éves korra plusz-mínusz 5 évre nőnek.

A problémák kezelésének két hagyományos módja van: az **évisméltés** vagy a **homogenizáció** (képesség szerinti csoportosítás, korai szelekció, stb.). Több kutatás bebizonyította azonban, hogy ezek a módszerek nem feltétlenül eredményesek. A szelekciós mechanizmusok működtetéséről például egyértelműen kiderült (pl.: a PISA felmérések eredményeiből), hogy nem csak méltányossági és esélyegyenlőségi szempontból kifogásolható, de a hatékonysága sem bizonyított. Ezzel szemben éppen a heterogenitásra törekvő iskolarendszerek mutatkoznak hatékonyabbnak és eredményesebbnek.

Másik súlyos probléma az alsó és a felső tagozat közötti átmenet során tapasztalható leginkább, itt ugyanis egyértelműen megmutatkozik, hogy kik azok, akik venni tudták az eddigi akadályokat és kik azok, akik végérvényesen lemaradtak. Azért végérvényesen, mert minden további fejlődést, tanulást megátol az eddig megszerzendő tudásban lévő bizonytalanság, hiányosság. Ezt a jelenséget szokták **blokkoló átmenetnek** is nevezni, mely több helyen is jelentkezhet az iskolai pályafutás során, de elsőként és legélesebben az alsó és felső tagozat közötti átmenetnél mutatkozik meg.

Gyakran előfordul az is, hogy egy-egy válaszvonalnál olyan nagy a követelménybeli különbség a két szint között, hogy azt még azok sem tudják mindannyian teljesíteni, akik addig sikerrel vették az akadályokat. Ilyen helyzetekben a fejlődési szakadékok tovább szélesednek gyerekek között. A követelményszintet mindig az életkornak megfelelő értelmi és tanulási képességhez kell alakítani.

A fejlesztésnek öt alapelvet kellene követnie, hogy eredményesebb legyen, mint az eddigi megoldási módok:

- **kritériumorientált viszonyítási rendszer** – ez azt jelenti, hogy a gyerek teljesítményét, fejlettségét valamilyen előre meghatározott szinthez képest értékeljük; a kritériumorientált értékelés alapja lehet egy normatív viszonyítási rendszer vagy egy standard viszonyítási rendszer is; az értékelés végbemehet szummatív, formatív és diagnosztikus módon is; a kritériumok meghatározását biológiai és pszichológiai vizsgálatokkal kell alátámasztani.
- **kritériumorientált fejlesztés** – a kritériumorientált értékelést kritériumorientált fejlesztésnek kell követnie, ami többféleképpen megoldható (első változata a Carol-Blum-féle tanítási modell).
- **induló különbségek csökkentése** – preventív fejlettségvizsgáló rendszerre van szükség (mint pl.: a Nagy József-féle PREFER- vagy BIFER-mérőrendszer), mely előrejelzi, ha egy gyerek nem áll készen

az iskolakezdésre és megmutatja, hogy milyen készségek fejlesztésére van szüksége ahhoz, hogy lemaradását pótolja. Olyan beiskolázási modellt kell kiépíteni, mely csökkenti a különbségeket. Ennek legfontosabb bázisa az óvoda. A kötelező óvodáztatásnak meg kell teremteni a megfelelő törvényi és intézményi hátteret.

- **a szegregáció megakadályozása** – heterogén csoportokban való oktatás megszervezése szükséges, mely sokkal hatékonyabb fejlesztést biztosít; többféle pedagógiai módszer is ismert a heterogén csoportok kezelésére.
- **kudarcmentes átmenet az alsó és a felső tagozat között** – az iskolakezdekor alkalmazott preventív fejlettségvizsgáló rendszer kialakítása szükséges itt is, összekapcsolva valamilyen intenzív, preventív fejlesztéssel; ezen a szinten már valamilyen kognitív fejlődést gyorsító programra van szükség.

Nagy József **javaslatai** a kialakítandó rendszerre vonatkozóan a **2. mellékletben** olvashatóak. A legfontosabb cél szerinte egy szegregációmentes, évismétlés nélküli alsó tagozat megteremtése a pedagógiai kultúra megújítása révén.

Brassói Sándor hozzászólása:

Bár valóban vannak problémák az általános iskola alsó tagozatában, de az **nem állítható, hogy ez az oktatási forma teljesen alkalmatlan a gyerekek képességeinek a fejlesztésére**. A PISA-vizsgálatok nagyon fontos hiányosságaira mutatnak rá a rendszernek, de ott van pl. a TEAMS-felmérés, mely az erősségeit is megmutatja (ennek alapján a 4. osztályos tanulók között a magyar gyerekek igen szépen teljesítenek természettudományos és tudományos ismeretek tekintetében). Ezekről az eredményekről sem szabad megfeledkezni, ha a rendszer reformjában gondolkodunk.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy nagyon fontos változások indultak el **a 2003-as törvénymódosítás** kapcsán. Ezeknek köszönhetően a javaslatként megfogalmazott változtatások jó része már megtörtént. Először is már nem használatos az alsó tagozat kifejezés ugyanis az általános iskola pedagógiai szakaszrendszerét alsó és felső tagozat helyett egy **2-2-2-2 évfolyamra kiterjedő bevezető, kezdő, alapozó, fejlesztő pedagógiai szakaszra** bontottuk. A Nemzeti Alaptanterv és a közoktatási törvény, mind ehhez az új rendszerhez van állítva.

Szabályozási szempontból **megoldódott az óvodáztatással kapcsolatban is több kérdés**: a bekerülés és az óvodában tartás feltételei újraszabályozottak, a gyermekbarát, a felzárkóztatást támogató fejlesztések jogszabályi feltételei adottak, a túlzott igényeket támasztó szülői és társadalmi követelmények az óvodákkal szemben ugyancsak – amennyire lehet – szabályozottak.

Létezik már az évismétlés korlátozása, illetve a nyom nélküli évismétlés lehetősége is biztosítva van az első négy évfolyamon. Előírás lett ezeken az évfolyamokon a **szöveges értékelés** a tanárok részéről. Emellett több olyan kezdeményezés indult országsszerte, melyek az **iskolán, az osztályon belüli szegregáció különböző formáit hivatott felszámolni**. Ezekhez a programokhoz az iskolák jó része csatlakozott. Elfogadták azt a beiskolázási szegregációt megakadályozó rendelkezést is, mely a **beiskolázási körzetek létrehozását** írja elő a többiskolás települések önkormányzatai számára. Emellett jogszabályban meghatározott a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeknek az az aránya, melyet egyetlen egy iskola sem léphet át. Az általános iskolákba való **felvételiztetés illetve a tagozatszervezés** az első négy osztályban 1999 óta gyakorlatilag **tilos**. 2001 óta **kötelező első osztályban a DIFER alkalmazása**, azon gyerekek körében, ahol fejlődésbeli zavarok és hiányosságok feltételezhetőek. Éppen azért, hogy pontos mérésekkel alátámasztott kritériumorientált fejlesztést lehessen megvalósítani esetükben. Ez a gyakorlat az iskolák egyharmadában általánossá vált mára, ez természetesen tovább terjesztendő. A törvényi szabályozás betartását az OKÉV ellenőrzi és a szankciókat is kivethet.

Az alsó és felső tagozat közötti átmenet problémája valóban létező probléma, azonban erre vonatkozóan is történtek már lépések a törvényalkotók részéről. A **nem szakrendszerű oktatás bevezetése** 2008-tól esedékes, ami éppen az ún. blokkoló átmenet jelenségének felszámolását célozza, úgy hogy lehetőséget ad nem szaktantárgyi keretben folyó oktatás megvalósítására az 5. és a 6. osztályban.

Jogszabályi szinten tehát a legtöbb dolog már megvalósult, ami kívánatos lehet a kisiskoláskorban tapasztalható problémák megoldásához. Ezen felül azonban nagyon sok múlik a pedagógusokon, tehát ismét **hangsúlyozni kell a pedagógusképzés és a továbbképzés jelentőségét** a reformok megvalósításában.

Ádám György hozzászólása:

A vizsgálatok, a felmérések és a személyes tapasztalatok is alátámasztják azt, hogy **a születéstől a kisiskoláskorig** milyen **hatalmas készségfejlődés következik be** a gyerekeknél. Az emberi tanulásnak van egy genetikai és fiziológiai háttere, ami kb. 50 ezer éve változatlanul fenn áll. Ezek olyan tények, melyekre egy jó darabig még bátran támaszkodhat a pedagógia és a pszichológia is.

Az ember fejlődési lehetőségei szinte korlátlanok, legalább is jelenleg még nagyon távol állunk ennek a határától. Még úgy is, hogy a kisiskoláskor **után ezek a lehetőségek szinte a felére csökkennek**. Ez annak köszönhető, hogy a születéskori állapothoz képest a pubertáskorra jelentős regresszió megy végbe az agysejtek számában. A pedagógusoknak ezzel is számolnia kellene munkájuk során.

Érdekes, hogy a homloklebeny, ami a tudatosodásnak az edzőtere, a mérlegelés, a tervezés, a döntés-előkészítés és döntéshozatal, vagyis az egész gondolkodási rendszer központja, tulajdonképpen már egy éves korra készen áll a működésre. Tehát **egy egyéves gyerek képes gondolkodni, mérlegelni és döntést hozni**. Ez az alapja annak a megállapításnak, mely szerinte **tanulni annyi, mint felejtani**, más szavakkal, **tanulni annyi, mint kiselejteni**. Ez jól leírja a tanulás valódi folyamatát. Emiatt mondható az is, hogy nincs túlterhelés. Az agyat nem lehet túlterhelni, mert a begyűjtés melletti természetes folyamat a kirekesztés. Egyedül az időbeli torlódás lehet probléma, ami gátolja ezt a természetes szűrési folyamatot.

A korai gyermekkor pszichikus fejlődésével kapcsolatban azt érdemes megjegyezni, hogy **a teljes agyi neuronállomány 4 és 6 éves kor között már a helyén van**. Nincs meg a teljes érés, de az alapvető mozgási és gondolkodási készségek biológiai értelemben a rendelkezésre állnak.

Emellett **a szenzoros érzékelési funkció** ebben az életszakaszban a legélelnebb, innentől kezdve – az agyi regresszióval párhuzamosan – beszűkülnek az érzékelési funkciók.

Ebben az életszakaszban alakul ki az **azonosulás a társas környezettel** is, ami az emocionális fejlődés meghatározó lépcsője: ezzel együtt alakul ki az önazonosulás, az önbizalom és az önfegyelem is. Ezzel együtt megjelenik a *kognitív disszonancia* jelensége, mely azt jelenti, hogy a gyermek a környezetével való azonosulása során folyamatosan igyekszik kiszűrni a disszonáns elemeket, vagyis természetes ösztönként küzd az ellen, hogy a környezetével ellentétbe kerüljön.

Az is bizonyított, hogy már óvodáskorban nagy jelentősége van az **egymástól való tanulásnak**, az utánzásnak és az ún. elmeolvasásnak, vagyis annak a törekvésnek, hogy kitaláljuk a társaink gondolatait.

Fontos számolni azzal is, hogy 4 éves korra robbanásszerű változás megy végbe a gyerek **beszédfejlődésében**: kb. 1500-2000 szót birtokol ekkorra nyelvtani és logikai készségekkel együtt, melyek a beszédhez elengedhetetlenül szükségesek. Ez az alapja annak a megállapításnak, hogy óvodáskorban a legkönnyebb nyelvet elsajátítani. Az is megállapítható, hogy a beszédkészségek jó része genetikailag kódolt és a környezet hatására alakul, természetesen az sem vitatható, hogy a tanulásnak fontos szerepe van a folyamatban.

A neurofiziológiai ismeretek alapján egyébként **12 éves korról lezárul a gyerek legfogékonyabb fejlődési szakasza**.

Vita:

Liskó Ilona szerint nulladik kérdésként azt kell tisztázni, hogy ha már minden jogszabályi háttér a szegregáció felszámolásának irányába mutat, akkor vajon mi lehet annak az oka, hogy a kirekesztés bizonyos formái a gyakorlatban mégis fennmaradnak. Két valószínű okra hívta fel a figyelmet:

- 1.) túlságosan korai a középfokú szelekció és túl nagyok a különbségek az egyes középfokú képzések között. (Mivel nincs 8. osztály után vizsga, az általános iskolai teljesítmény egyetlen mérőszáma, hogy hol sikerül a gyerekeknek továbbtanulniuk.)
- 2.) a pedagógiai képzés, továbbképzés súlyos problémákkal, infrastrukturális hiányosságokkal küzd. (A jogszabályi változás nem elég, a pedagógusok attitűdjén is változtatni kell. Kevés pedagógus gondolja például azt, hogy a heterogén osztályok/iskolák hasznosak.)

Csépe Valéria felhívta a figyelmet arra, hogy a Nagy József által készített anyag szemléletében jelentősen eltér az előző anyagoktól: speciális pedagógiai felfogás tükröződik benne, a pszichológia másképp használja a fogalmakat. A továbbgondolás során érdemes lesz pszichológusokat is bevonni a munkába. Az intelligencia és a kognitív funkciók kialakulásának kapcsolódásaira is érdemes lehet kitérni. Arra is felhívta a figyelmet, hogy a gyerekek közti különbségek valóban nagyok lehetnek, de a 10 éves eltérés adott korban már valószínűtlen. Arra is figyelni kell azonban, hogy a mérésben, hogyan választhatók el a gyerekek képességbeli különbségei és az iskola hatásai. Brassói megközelítése a kerekasztal céljának jobban megfelel, az elővezetett anyag azonban nem válaszol számos kérdésre:

- Milyen rendszerek hiányoznak az iskolákban?
- Mi a modern oktatás célja, feltételrendszere?
- Hogyan lehet segíteni a pedagógusokat ebben a munkában?
- Hogyan lehet ezt pl. az NFT II-ben hasznosítani?

Végezetül felhívta figyelmet egy konferenciára, mely a pszichológia és az oktatás kapcsolatáról szól a Tudomány Hetén nov. 10-13. között.

Kertesi Gábor csatlakozott *Brassói Sándorhoz* abban, hogy nem szabad lebecsülni az említett szabályozási módosításokat. Kiemelte azonban, hogy három területen nagyon komoly problémák vannak:

1.) a szabályozásnak nem sikerül érvényt szerezni, nem tartják be; szükség volna intézményekre és információkra, amelyek rendszeresen befutnak oda, az intézményeknek pedig megfelelő jogkörökre és szankciók kivetésének lehetőségére.

2.) megfelelő ösztönzőket biztosító környezet kialakítása szükséges.

3.) a tanárképzés és a továbbképzés tananyagát modern szaktudással kell megtölteni, emellett pedig az oktatási rendszer megtervezése során nélkülözhetetlen az oktatástudomány eredményeinek figyelembe vétele (nem világos például, hogy milyen mérések bizonyítják a nyom nélküli évismétlés hatékonyságát, mint ahogy az sem, hogy az iskolák miért nem tartják be a felvételi tilalmat, valamint az sem egyértelmű, hogy mi történik a szegregációellenes szabályok betartatása esetén).

Ádám György előadásával kapcsolatban annyit jegyzett meg, hogy tisztázni érdemes a nevelés és a genetika viszonyát. Emellett kiemelte, hogy a játékkal kapcsolatos óvodai feladatok kulcsfontosságúak.

Kárpáti Andrea hangsúlyozta a jó kutatások továbbélésének fontosságát, valamint azt, hogy ezek eredményeinek be kell kerülnie a tanítók tudásába. Kifogásolta, hogy a kutatások eredményességének ellenőrzésére kevés pénz fordítanak a kutatási pénzekből, holott ez nélkülözhetetlen lenne a hatékonyság méréséhez. Emellett pedig az eredmények nem jelennek meg semmilyen szakajtóban, nem kapnak elég nyilvánosságot. Kiemelte, hogy egyetértés mutatkozik a kerekasztal tagok között az integráció, a csoportos munka és a játék hasznosságát illetően. Annyival egészítette ki az elhangzottakat, hogy az általános iskolai délutáni foglalkozások jobb kihasználása és átgondolása fontos lenne. Javaslatot tett arra, hogy a gyakorlóiskolák legyen kiemelt disszeminációs helyek. Pedagógusképzésben szerinte mentorált innováció lenne szükséges, mely bár drága és időigényes, nagyon hatékony is. Emellett azt emelte ki, hogy az alternatív pedagógiai módszerek (*Zsolnai* és a *Kodály* módszer stb.) eredményességéről is szükséges volna valamilyen vizsgálat.

Lannert Judit csatlakozott az előzőekhez annyiban, hogy a kutatás és tanárképzés kulcsfontosságú. Azt is kiemelte, hogy a felső tagozat egy kritikus pont, mert jelentősége kevésbé ismert (az előadásban is kevés szó esett róla) és finanszírozási szempontból sem annyira hangsúlyos. Megjegyezte ezzel kapcsolatban, hogy az OKM 5.-6. osztályra vonatkozó javaslata nincs megfelelően alátámasztva, mert a megfelelő kontroll hiánya miatt nincs arról információ; hogy hogyan működik pontosan az oktatás ezen a szinten. Az értékelésre itt már nincs elég forrás. Ezzel kapcsolatban sajnós a kerekasztaltól sem remélhető más, csak egyelőre nem várható „opinion-based policy” javaslat, hiszen a hatások nincsenek pontosan megmérve.

Köllő János egy kérdéssel fordult *Ádám György*hez azzal kapcsolatban, hogy nem lehet túlterhelni a gyerekeket, mert az agyuk úgy is szűri a felesleges információkat. A kérdése az, hogy mitől függ, hogy mit selejtez ki az agy.

Ádám György *Kertesi* kérdésére válaszolva elmondta, hogy a természet és a tanulás vita örökérvényű lesz. Az új kutatások inkább a genetika fontosságára hívják fel a figyelmet. A játékos logikai nevelés sokat segítene az óvodai évek hasznosításában. *Köllő* kérdésére válaszul megjegyezte, akinek magasabb az IQ-ja, az hatékonyabban selejtez.

Brassói Sándor *Lannert Judit* felvetésével kapcsolatban elismerte, hogy valóban kevés intézkedés volt a felső tagozattal kapcsolatban. *Liskó* és *Kertesi* megjegyzésére elmondta, hogy az intézményrendszer jellemzője az, hogy a fenntartó és az intézményvezető nem érdekelt a jogszabályok betartatásában. Ez egyébként nem csak az oktatási rendszerben jelentkező probléma, nem csak ott kezelendő. Egy másik kérdésként felmerülhet például, hogy miért nem terjed el az egész napos iskoláztatás, holott lenne rá emelt normatíva. A válasz ebben az esetben is a fenntartó érdekltségének a hiánya. *Csépe Valéria* felvetésére belátta, hogy a pedagógusok valóban magukra vannak hagyva, bár hangsúlyozta, hogy rendkívül sok segédanyag készült számukra. *Kárpáti Andrea* megjegyzésére hozzátette, hogy vannak fontos pályázatok, melyek szándékosan törekednek a nyilvánosságra (pl. a *Sulin*ovás anyagok), kulcskérdés azonban az, hogy az intézményvezetők képesek-e befelé is gyakorolni a pedagógiai vezető funkciókat, vagy inkább csak az intézmény külső arculatára törekednek.

Csapó Benő *Csépe Valéria* megjegyzésével kapcsolatban elmondta, hogy *Nagy József* hiányzott néhány ülésről eleinte, valószínűleg emiatt készített más jellegű anyagot, mint az eddigiek. Az anyag inkább tudományos, mint policy jellegű. Természetesen ezen lehet változtatni. Felhívta azonban a figyelmet arra, hogy Magyarországon nehezen alakul ki a pedagógia és pszichológia együttműködése. A kritika mellett emiatt konkrét javaslatokat is vár a pedagógia a pszichológiától. *Liskó Ilonához* csatlakozva elismerte, hogy valóban fontos probléma a középiskola hatásának lefelé sugárzása. Megjegyezte ezzel kapcsolatban, hogy kevesebb érettségi tárgy sokat segítene. A magas követelményekből származnak nagy részt a szelekciós mechanizmusok, melyek akadályozzák

az egységes iskolarendszer kialakulását. *Kertesihez és Lannerthez* csatlakozva elmondta, hogy valóban jó irányba fejlődik a jogszabályok rendszere. Azonban megjegyezte, hogy gyakran sajnos esetleges elemek is bekerülnek a jogszabályokba. (Hiányosság például, hogy a középiskolai felvételit nem tiltja a törvény.) Azt ő is nagy problémának látja, hogy a jogszabályok megsértésének nincsen következménye. Ádám György hozzászólására kitérve megjegyezte, hogy az óvoda és a pedagógusképzés valóban rendkívül fontos. A tanárok meggyőzése kulcskérdés (sajnos alacsony a javasolt reformok támogatottsága is). Hangsúlyozta a kutatási eredmények fontosságát is, melyek megmutatnák, ha alapvető kérdésekben nem megfelelő elképzelésekkel rendelkezne a döntéshozó.

Napirenden kívüli kérdések:

Az **elnök javaslatot tett** arra vonatkozóan, hogy a kerekasztal-tagok **írásban is tegyék** meg kiegészítéseiket az elővezetett tanulmányhoz, hogy az előadó beépíthesse azokat a munkába, szavazás pedig majd csak az újrafogalmazott javaslatokról lesz.

A következő ülés **július 10-én** kedden délelőtt és délután lesz, kétórás ebédszünettel

1. melléklet

Jelenléti ív, június 26.

Fazekas Károly	+
Ádám György	+
Árok Antal	-
Bajzák Erzsébet M. Eszter	+
Bihall Tamás	-
Csapó Benő	+
Csépe Valéria	+
Hankiss Elemér	-
Havas Gábor	-
Herczog Mária	-
Horn György	-
Kárpáti Andrea	+
Kertesi Gábor	+
Köllő János	+
Lannert Judit	+
Liskó Ilona	+
Nagy József	-
Nagyné Román Margit	-
Nahalka István	+
Révész Magdolna	-
Tölli Balázs	-
Varga Júlia	+
Vasa László	+

2. melléklet

JAVASLATOK

A bemutatott és elemzett problémák, lehetőségek és feltételek alapján egy átfogó fejlesztési program javasolható az óvoda középső csoportjának elejétől a 6. évfolyam végéig egyéves előkészítéssel, kétéves applikációs kísérlettel és néhány éves terjesztéssel. Az alábbi vázlatos leírás természetesen csak azt a célt szolgálja, hogy a tennivalókról szóló döntéseket elősegítse, és a program részletes kidolgozásához támpontokat adjon.

Az egyéves előkészítés célja és feladatai (ha lehetséges, a 2007-2008-as tanév idején)

A még publikálatlan segédanyagok elkészítése és sokszorosításra vagy kiadásra előkészítése. Az óvodai program számára két még hiányzó módszertani segédkönyv kiadása (ennek nincsenek költségei, de ha a kiadás időre nem valósulhat meg, akkor az applikációs kísérletben résztvevő óvodapedagógus számának megfelelő példányban le kell a köteteket sokszorosítani). A harmadik évfolyam számára négy módszertani füzet és négy tanulói munkafüzet kidolgozása és lesokszorosítása (ezek előkészítő kutatásai, mintapéldányai elkészültek). Az ötödik évfolyam számára öt módszertani programfüzet és tanulói munkafüzet előkészítése kiadásra vagy sokszorosításra. (A 4. és a 6. évfolyam anyagainak elkészítése/sokszorosítása a 2008-2009-es tanévben esedékes.) Szemléltető mozgóképek készítése az óvodai és az iskolai folyamatos kritériumorientált fejlesztés legfontosabb módszereiről kb. 8-8 tízperces anyag). Az applikációs kísérletben résztvevő pedagógusok 15 órás továbbképzése 2008 első felében. A diagnosztikus kritériumorientált értékelő rendszer előkészítése az applikációs kísérletben résztvevő óvodások és kisiskolások 2008-ban elvégzendő felmérésének lebonyolítására. A rendszernek még vannak hiányzó elemei, és a tapasztalatok alapján módosításokra is szükség lesz, vagyis kutató/fejlesztő kapacitást is tervezni kell.

A kétéves applikációs kísérlet célja és feladatai (ha lehet, a 2008-2009-2010-es tanévekben)

A kétéves applikációs kísérlet a terjesztés előkészítője. Egyszerre indul a középső csoportban, az 1., a 3. és az 5. évfolyamon az induló szintek felmérésével (az előméréssel), majd a nagycsoport, a 2., a 4. és a 6. tanév végén fejeződik be az utóméréssel. A kísérletet egy budapesti kerületben, egy megyében (a városaik nélkül) és egy közepes városban és a környezetükben lévő településekben célszerű elvégezni (lehetőleg olyan helyeken, ahol a folyamatos kritériumorientált fejlesztésről már vannak ismeretek és tapasztalatok).

A terjesztés

A terjesztésről, annak üteméről, feladatairól természetesen majd csak az applikációs kísérlet eredményei, tapasztalatai alapján és a rendelkezésre álló személyi és pénzügyi feltételek ismeretében lehet dönteni. Jelenleg minimum 2-3 évnnyire becsülhető a terjesztés és 4-5 évre a bejáratott működés megvalósulása.